

ELENOR
BJUKENAN

SESTRE
MORSKOG
KAMENA

Prevela
Dubravka Srećković Divković

Laguna

Naslov originala

Eleanor Buchanan

THE SEA STONE SISTERS

Copyright © Headline Publishing Group 2026

First Published in 2026 by Headline Review an Imprint
of Headline Publishing Group Limited

Translation copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

Map Illustration © TimPetersDesign.co.uk 2025

*Na jednom dalekom škotskom rtu stajala su nekada
četiri velika kamena – Sestre sa Skare.*

*Legenda veli da ih je tu postavio ožalošćeni otac kao vodiče
njegovim otetim kćerima ako bi pokušale da se vrate svom domu.*

Prokleo je svakog ko sruši te kamenove:

*i njihove će porodice rasuti vetrovi,
da nikad ne nađu put do svog doma.*

Ruva Klahan,
Skara

Edinburg

Southampton

London

Pariz

EVROPA

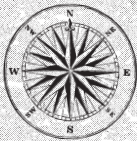
BISKAJSKI ZALIV

Napulj

MEDITERANSKO MORE

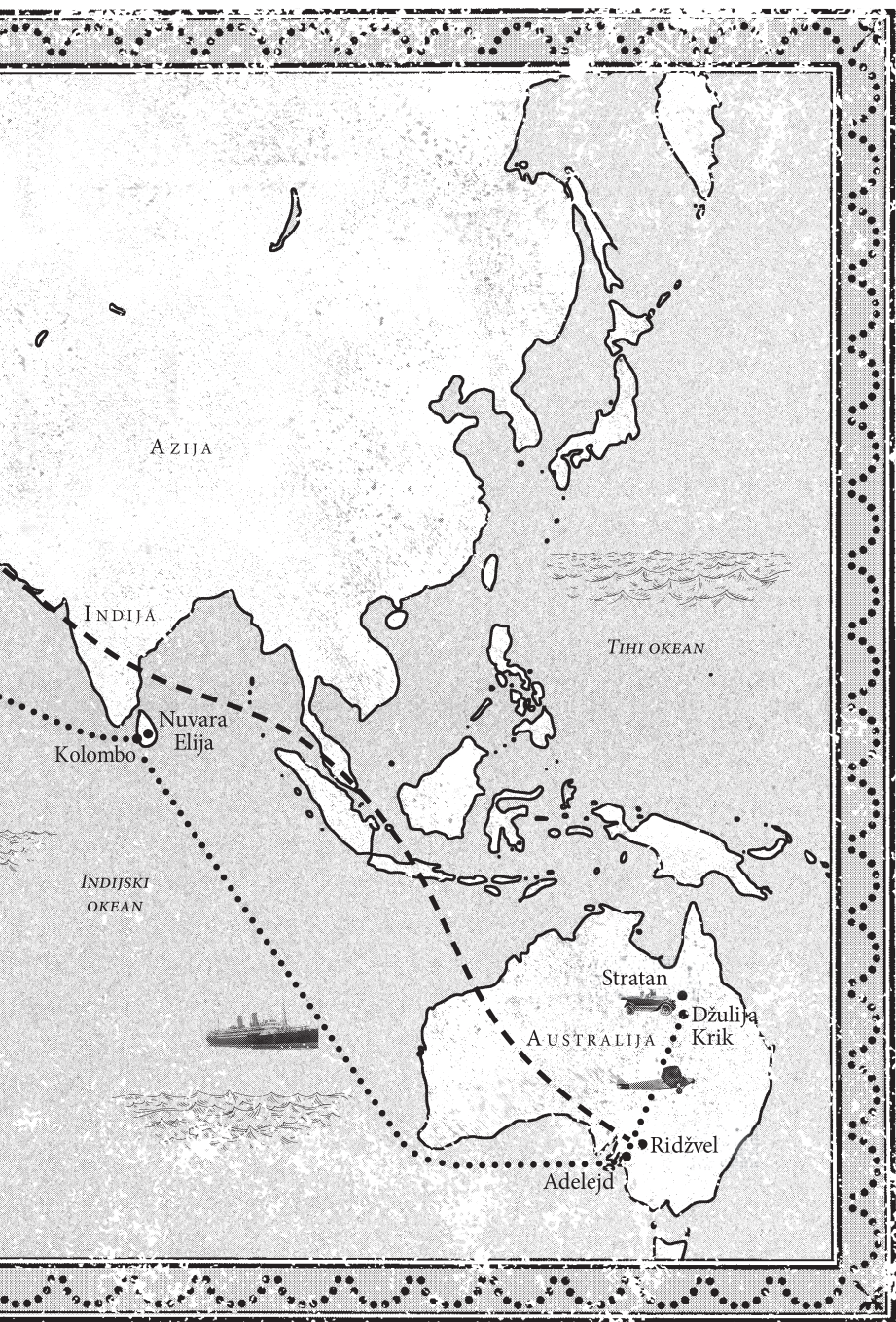
AFRIKA

ATLANTSKI OKEAN

..... Ajrisovo putovanje

--- Rozino putovanje

Posvećeno Kerolajm Šeldon, s ljubavlju i zahvalnošću

Prolog

Skara, oko 2800. godine pre Hrista

Vratio sam se taman na vreme, pomislio je izvlačeci čamac na žalo. U sunčane dane je pesak bio bleštavobeo naspram plavog mora, ali tog dana je voda bila uzburkana, tamna i nemirna, a talasi su sa opomenom zapljuskivali obalu. Iza bregova su se komešali crni oblaci, a režanje groma najavljivalo je prve bockave kapi kiše. Imao je sreće što ga nevreme nije uhvatilo na moru.

Kasnije će se sećati kako je pomislio da je imao sreće.

Moraće brzo da smesti čamac na sigurno, među dine, pre no što i vetar ojača. Kobilica je s mukom strugala po pesku dok ga se vukao naviše, a njemu samom su pluća škripala od napora. Dve najmlađe kćeri bi obično dotrčale da mu pomognu. Čarvljale bi i zadirkivale ga, veselo se prepirale, a njihove spretne ruke oslobađale bi mrežu ili uvežbanim potezima parale ribu kremenom, ili bi mu, kad je nevreme kao sad, pomogle da izvuče čamac na obalu.

Dok je stigao do dina, kiša se već bila pretvorila u pljusak, a on i dalje nije znao.

Ubeđivao je sebe da su se mlađe devojčice skrile sa sestrama. Najstarija je razborita sve i ako one nisu. Ona je sigurno videla da stiže oluja i rekla im da ostanu u kolibi. Tamo je i druga ćerka po redu, prgava i plamena. Zamislio ih je kako preuzimaju ribu od njega, smeštaju ga kraj vatre. Posmatračće ih dok se vrzmaju po kući sa onom rešenošću s kojom sve žene to rade, slušaćće kako im jačaju i tihnu glasovi, sa skrivenom strujom žuboravog smeha koji greje kao treset kad gori.

Drugi muškarci su ga sažaljevali zbog toga što nema sinove, ali njega nije bilo briga. Šta će mu sinovi kad ima svoje kćeri, sve četiri dugoruke, dugonoge i jake? Ponosio se što hodaju pravih leđa, što bez straha gledaju neznance u oči. Svaka je bila drugačija na svoj način, ali smeh se lako prosipao iz sve četiri. Trčale su po pesku dok im rasuta kosa leti, a glasovi su im odzvanjali kroz travu na dinamama i igrali preko vresa. Kao male su se kikotale kad ih golica, a i sad su ga još volele, znale su da mu se obisnu oko vrata i priljube obraz uz njegovo lice.

Konačno je obezbedio čamac, a dok je izvlačio ribu, ugledao je, krajičkom oka, cipelu.

Od meke kože, uvezanu oputom što se vukla, a iz nje je ispadala suva trava koju su njegove ćerke stavljale da im greje stopala. Cipela je ležala odbačena na pesku, s tragovima drljanja nogu sa obeju strana.

Pod grudima mu se zgrudvao led. Uopšte nije stigao na vreme, shvatio je istog trena. Zakasnio je mnogo, mnogo.

„Ne!“ Zakasnio je, ali svejedno je potrčao. Bacivši ribu, probijao se posrćući između dina i bokorâ šiljate trave. Vetar je nosio imena koja je on uzvikivao i bacao ih je prezirno u more a da ih niko nije čuo.

Kada je stigao do kolibe, kiša je šibala, lepeći mu kosu za glavu i već brišući tragove borbe. Bespomoćno se osvrtao usred oluje i dozivao ćerke, svoje voljene devojčice s njihovim vedrim smehom i toplim čavrljanjem, a vetar je zavijao, ravnodušan,

nebo je rascepila munja i prolomio se grom kao pratnja njegovom očajanju.

Koliba je bila pusta. Treset se još tromo dimio. Na podu je ležao razbijen lonac. Čup za zalihe bio je oboren, žito se prosulo iz njega.

„Ne, ne, ne...“ Jezik mu se tako uvezao od tuge i užasa da je samo to uspevao da izusti. „Ne, ne, ne...“

Govorio im je da će tu biti sigurne. Konačno imaju dom, zaricao im se. To je njihova kuća i nikad neće morati da odu iz nje.

Zašto, *zašto* nije krenuo kući ranije? Da li su ga dozivale kad su ih odvodili? Kako da lovi ribu i dalje kad je njegovom svetu došao kraj? Morao je znati.

Ne obazirući se na ledenu kišu i svirepa koplja munja, iseturao se iz kolibe. Zatresao je pesnicom ka nebu i opsovao bogove koji su dopustili da mu ćerke budu odvedene. Kidan bolom i gnevom, pao je na kolena u blato. Gde su sada njegove kćeri? Da li su šćućurene u nekom čamcu ili ih vuku obalom? Mozak mu je zavrištao pri pomisli na to šta im možda upravo rade. Mora da ih pronađe! One su jake, pokušao je da umiri sebe. Naći će put do kuće ako budu mogle, ako ne pronađe on prvi njih.

Sledećeg jutra su se seljani posramljeno došunjali preko brda. Morska magla je brzo naišla, onako kako ponekad biva, i donela sa sobom morske grabljivce. Tek kad se magla razišla, videli su ih kako otiskuju čamce kroz vodu, ka dalekoj pučini. Čuli su divljačke urlike, videli njegove ćerke uvezane zajedno konopcem, ali ništa nisu preduzeli. Ništa nisu *mogli* preduzeti, rekli su mu.

„Nikad ih nećeš naći“, kazali su. „Ni one nikad neće naći put do kuće. Više ih nemaš.“

Nije hteo da ih sluša. Naći će ih, zakleo se, pa makar umro. Obećao im je kuću i kuću moraju imati, bio on na ovom svetu ili ne.

Pre no što će poći, postavio je uspravno četiri velika kamena, po jedan za svaku ćerku, da tu stalno stoje kao vodiči njegovim kćerima i usmere ih ka ostrvu. Bojeći se ludila njegove tuge, seljani su mu pomogli da uspravi kamenove, visoke i vitke poput njegovih kćeri, od stene prošarane svetlim ljuspama što su blistale na suncu. Jedan, dva, tri, četiri, postavili su ih na vrh rta s pogledom na more i ostrva i na planine u daljini.

Zamišljao je svoje kćeri kako u čamcu tragaju pogledom za nekim obeležjem na obali, zamišljao ih kako usklikuju i prstom pokazuju te kamenove. „Gledajte!“, vikaće. „Evo najzad naše kuće.“

Proklet bio svako ko ih sruši, povikao je kad su kamenovi bili postavljeni. Nek mu se porodica rasturi kao njegova, nek mu se deca raspu po moru, da nikad nemaju dom, sve dok njegove kćeri ne budu ponovo na okupu i kod kuće.

Seljane je zadužio da paze na kamenove dok on nije tu, a oni su, videći dubinu njegovog očajanja, pristali. Proklet bio svako ko dozvoli da se ovo mesto promeni, upozorio ih je razmahnuvši rukom ukруг kako bi označio sve njih.

A onda je uzeo cipelu koju je pronašao i pošao u potragu za kćerima, ostavivši četiri velika uspravna kamena da ih ponovo dovedu u njihov dom.

PRVO POGLAVLJE

Ajris

Skara, april 1931.

Kad je sve bilo gotovo i kad je gospođa Grirson oprala šoljice i tacnice uz silno i ljutito zveckanje, sišli su do kamenova.

Nekada su ta četiri kamena, Četiri sestre, stajala uspravno na rtu, ali Ajris ih je znala samo tako izvrnute na bok, raspoređene ugrubo u polukružnoj liniji okrenutoj ka moru. Bilo je to njihovo posebno mesto, mesto gde su četiri sestre Blekmor dolazile na smenu da maštaju i kuju planove, da šapuću tajne i da se dure, da se smeju i da besne.

Ponekad je i Ajris sedela tu sama sa svojim skicen-blokom. Crtala je pogled niz šiljatu obalsku travu do krivine belog peska, preko mora do dalekih ostrva, prizor neizmenjen eonima. Često je razmišljala o četiri sestre iz legende i zamišljala kako su gledale u daljinu u ista ta brda, isto more. Jesu li volele to mesto podjednako kao i ona?

Ruva Klahan, rt od kamenja, bio je na samom vrhu Skare, poluostrva spojenog uskim pojasom zemlje sa zapadnom obalom Škotske. Na zapadu su počivala daleka plava brda ostrva Haris i Luis, a po vedrom danu video se i Severni Juist. Na

severu su se u more pružale ogromne magličaste planine na matičnom kopnu, a sa juga je bio uprt severni prst Skaja.

U drugim prilikama Ajris je crtala sam zaliv i zamak Dandonan, koji je prkosno stajao na drugom rtu, s prastarim kulama i kulicama u kontrastu sa izrazito modernom kućom što ju je izgradio Čarls Blekmor na Ruva Klahanu.

Ali sad neće gledati u Dandonan.

Oči su joj bile uprte u brda na drugoj strani mora. Mnogo je volela da gleda taj predeo kad je takav, more razigrano pod udarima žustrog povetarca, svetlucavu tirkiznu boju, planine koje izgledaju tako blizu i tako jasno da bi maltene mogla pružiti ruku i dodirnuti ih.

Volela ga je i kad je voda spokojna, bleđa i mlečna pod mirnom svetlošću, povremeno namreškana mačjom šapom povetarca, a bregovi se odvaljaju u daljinu, u meke, suptilne plave nijanse. Ili kad predveče sunce oboji padine u ljubičasto i zlatno. Čak i kad se voda giba, siva i potmula, a kiša šiba nad zalivom kao da neko navlači zavese i kad oblaci obaviju planine, pa se sablasno ukažu kroz izmaglicu na jedan časak pre nego što će opet potonuti u nju i postati nevidljive.

Sve je to crtala u svim raspoloženjima prirode i sve je to volela. Bio je to Ruva Klahan, bio je to njen dom.

A sad mora da ide odatle.

Pomisao na to pritiskala joj je grudi kao veliki kamen.

Nije želela da ode.

A morala je da ode.

Obično su sestre sedele svaka na kamenu koji je smatrala svojim, ali ovog dana su se zbile da bi se tešile. Dejzi se naslanjala na Ajris, Rouz je jednom rukom grlila Lili, dve starije sestre štatile su dve mlađe sleva i zdesna. Dvanaestogodišnja Dejzi je ubrzano rasla, ali Ajris nikada neće prestati da je doživljava kao bebicu. Petnaestogodišnja Lili je oduvek bila domišljata i pametna. Ajris se sećala kako je Lili sa svoje tri godine ukazala,

kao da je to nešto očigledno, da bi ona i Rouz morale na plaži da sagrade zamak od peska za vile.

A tu je bila i Rouz. Ajris nije pamtila doba kad ta njena sestra nije bila kraj nje. Rođene sa nepunih petnaest meseci razlike, mogle su biti i bliznakinje da se nisu toliko razlikovale po karakteru. Ajris je sada imala dvadeset godina, Rouz tek što je napunila devetnaest. Trebalo je da ona bude najstarija, oduvek je smatrala Ajris. Bila je bistra i hrabra, željna da istražuje, da se odvažuje, dok je Ajris bila blaga na majku, i opreznija.

Rouz je sada skočila, nije više mogla da miruje. „*Mora da postoji i neki drugi način*“, izgovorila je šetkajući ispred kamenova.

„Ne postoji.“ Ajris je obrnula prsten oko prsta, pomišljajući na ono što je obećala majci. *Naći ću ga. Postaraću se da ostane-mo na okupu. Biće sve kako treba.*

„Ali... Cejlon! To je tako daleko!“ ,kazala je Lili. „Ajris, neće ti se tamo nimalo svideti.“

Neće joj se svideti, u to je Ajris bila sigurna. Stresla bi se i pri samoj pomisli na Cejlon. Rouz je ta ideja bila uzbudljiva, ali u Ajrisinom slučaju prizivala je slike neobičnosti i zmiya, vrućine i umršenih džungli, a ona je u svom životu jedino želela da bude na Skari, s tim morem i tim nebom, i blagom škotskom svetlošću. Tu mi je sidrište, pomislila je. I sam kamen na kom je sedela kao da je zabrujao u znak saglasnosti. *Tu* joj je mesto.

Prsten na ruci bio joj je neprijatan na neki način koji nije umela da objasni. Obećala je majci da ga nikad neće skidati, ali ispunjavao ju je nelagodnošću. Bilo je nečeg u njegovoj težini na prstu, u hladnoći njegovog plavog sjaja.

Sve četiri su imale po prsten, a oni su bili napravljeni od četiri prekrasna plava kamena, jedinstvena, u najsavršenijem međusobnom skladu. Svetlucavi opal, sjajni mesečev kamen, misteriozni aventurin i blistavi safir. Njihov otac ih je ukrasio iskričavim dijamentima i napravio od njih ogrlicu za njihovu majku kad su se doselili na Ruva Klahan. Ajris je imala osam godina, Dejzi je još bila bepče.

„Po jedan kamen za svaku moju divnu ćerku, ljubavi moja“, zabubonjio je Čarls zakopčavajući ogrlicu Ameliji oko vrata, i moguće je da je još tad Ajris posumnjala da je to koliko znamenje slavlja, toliko i mirovna ponuda.

Pamtila je kako ih je ponosito otac proveo po kući koju je izgradio za svoju obožavanu suprugu. „Sve najmodernije!“, hvalisao se. Imala je električno svetlo. Telefon u hodniku. Frižider i gramofon. Svaka spavaća soba posedovala je svoje kupatilo. Bilo je velikih soba, a jedno zavojito stepenište pelo se do prostranog odmorišta.

Ali kad je Čarls širom otvorio vrata salona sa ogromnim zaobljenim prozorima i pogledom na more, Amelija je stala kao ukopana. Rouz i Lili su skakućući produžile, ali Ajris je držala bebu i čula je kako je majka odsečno udahnula.

„Gde su Četiri sestre?“, upitala je nekim čudnim, stegnutim glasom.

„Ono kamenje? Narušavalo je pogled, pa sam sredio da ga sruše i polože. Ama ne brini se“, zabrzao je Čarls digavši šake čim je ugledao suprugino lice. „Još su tu. Biće savršeno da se na njemu sedi u lepe večeri.“

„O, Čarlse, šta si to uradio?“, malaksalo je izgovorila Amelija.

„Ne razmišljaš valjda o onoj budalastoj kletvi?“ Ozlojeđeno je cokuo. „Mila moja, sad je hiljadu devetsto devetnaesta! Ovo je dvadeseti vek! Mora se prihvatiti budućnost, ne možemo dozvoliti da nas neke ćiribu-ćiriba gluposti i sujeverje vežu za prošlost. Nisam to kamenje razbio. Još je tu, samo ne može više da ometa progres.“

Tad je i izvadio ogrlicu. „Za tebe, ljubavi moja. Da označi naš novi život ovde. Sviđa li ti se?“, vatreno je upitao kad je Amelija otvorila pljosnatu kutiju.

„Divna je“, poslušno je rekla.

Ajris nije razumela majčin potreseni izraz lica, bar ne tad. Za nju je kuća na Ruva Klahanu značila konačno lično njihov dom, srećno mesto, sva u prostoru i svetlosti. A bilo je tu i

mnoštvo slugu, koje su blagonaklono kolutale očima na moderne inovacije Čarlsa Blekmora. Ona i sestra imale su svaka svog ponija, haljine za zabave, a kasnije i nove šešire. U svakoj sobi je bilo cveća. U salonu je stajao beo klavir, i igralo se uz gramofon, i bilo je šampanjca i smeha, i u biblioteci je u hladne zimske noći gorela vatra.

A sad su na zidovima bile gole površine tamo gde su nekad visile vredne slike. Bašta je bila neodržavana, srebro neizglačano. Kod njih su radili još samo Grirsonovi, iz ljubavi prema Ameliji; nije bilo čak ni sobarice da pripomogne. Čarlsov voljeni bugati rđao je u garaži.

Amelija je razdvojila ogrlicu na četiri kamena i naručila da se usade u prstenje za sve njene kćeri kako bi ih nosile u spomen na nju.

Ili možda kako Čarls ne bi prodao ili prokockao ogrlicu. Odana do kraja, nije to nikad naglas rekla, ali Ajris se činilo da bi moglo biti posredi.

Safir je dobila najmlađa Dejzi, Lili mesečev kamen, aventurin je Amelija dala Rouz, a opal, sa svetlucavim plavim dubinama, usađen u jednostavni zlatni četvrtasti okvir, pripao je Ajris.

Ajris ga je sada obrtala oko prsta, prisećajući se tuge u majčinom osmehu i nečeg čudnog što je prostrujalo kroz nju kad joj je Amelija utisnula prsten u dlan i sklopila joj prste oko njega. „Za tebe, najdraža Ajris.“

Čim je raširila šaku, Ajris je prepoznala kamen. „Ali, mama, tvoja lepa ogrlica...!“

„Ogrlica mi sad ničemu ne služi, Ajris, a htela sam da sve imate nešto od mene. Daću i tvojim sestrama njihovo prstenje, ali ovaj je za tebe.“ Amelijin osmeh je bio bolan. „Opal me je uvek podsećao na tebe, tako je prozračan i jednostavan na prvi pogled, a neuporedivo šareniji i zanimljiviji kad ga bolje pogledaš. Nosi ga i s njime nek te moja ljubav prati kuda god da odeš.“

„Neću ja nikuda.“ Te reči su se vezale u čvor u Ajrisinom grlu, pa je položila čelo na bočnu stranu majčinog kreveta kako joj Amelija ne bi videla suze. „Neću se rastajati od tebe.“

„Mila moja kćeri, moraćeš. Umirem.“ Amelija je pogladila Ajris po kosi. „Bilo bi mi draže da nisam morala to da tražim od tebe, ali potrebna si mi da nađeš Ralfa i da se staraš o sestrama. Znam da ti se neće ići, ali bojim se da će tvoj otac...“ Glas joj se pokolebao, utihnuo.

Gušeći se od tuge, Ajris je digla glavu. Neće terati majku da izgovori te reči. „Ne brini se za tatu. Naći ću ujka Ralfa“, obećala je. Namakla je prsten na prst. Kao da joj je ruka zabridela od neke opomene, ali nije se obazrela na nju. Nekako je uspela da nađe snage za nesiguran osmeh. „Uvek ću ga nositi i misliću na tebe, mama. Uvek.“

A sada njene blage majke više nije bilo. Koliko tog jutra položili su je u grob na toj padini koja nije pružala utehu; bio je to poslednji i najgori gubitak što ih je snašao za poslednje dve godine.

Krah berze je predstavljao tek početak. Prekasno prijavljen patent, suparnička firma koja je preotela pobedu Čarlsu ispred nosa. Bankrot i suđenje.

„Maler“, govorio je Čarls kad su se gubici iz potočića pretvorili u poplavu.

„Prokleti maler“, kad je na kocku stavio poslednje što je imao i izgubio, pa potom zajmio da bi se i dalje kockao.

„Đavolski maler“, govorio je sipajući viski iz flaše u čašu, nemajući novca da plati doktora svojoj ženi na samrti.

Možda jeste bio maler, ali Ajris je pamtila da je jednom slučajno čula staru Nesu kad je pričala s gospođom Grirson. Glas joj je podrhtavao od besa.

Srušio je kamenove. Platiće za to.

Dejzi je prozborila kao da zna o čemu Ajris razmišlja. „Za sve ovo je tata kriv! Da nije oborio one kamenove, ne bi se propio, mama bi bila živa, a ti i Ijan...“ Naglo je začutala jer

se Ajris trгла. „Ti ne bi morala da putuješ na Cejlon niti bilo kuda drugde“, ispravila se.

„Eh, Dejzi, znaš da je to obično sujeverje“, uspela je da izgovori Ajris.

„Da li je sujeverje?“ Dejzi je isturila bradu. Oči su joj bile preterano sjajne i Ajris je znala da se bori sa suzama. „Neobično je što se sve dešava tačno onako kako kaže legenda.“

„Ja sam ionako uvek mislila da ne bi bilo fer da se kletva obistini na nama“, ubacila se Lili. „Što mi da patimo zbog nečeg što je tata uradio ne pitajući nas?“

Ajris je duboko udahнула da bi se smirila. Sve su bile uzrujane. „Čak i kad bismo *verovale* u kletvu, a ne verujemo, kaže se da će se čitava porodica rasuti“, rekla je. „A odlazim samo ja. Vi ostajete ovde dok se ne budem vratila, pa tako neće biti nikakvog rasipanja.“ Pokušala je da im uputi ohrabrujući osmeh.

Dejzi je uhvatila Ajris za ruku. „Neću da ideš“, izgovorila je glasom koji je poigravao. „Neću da budem ovde bez mame i bez tebe.“

„Znam, zlato moje“, odgovorila je Ajris. „Ni meni se ne ide, ali moram da nađem ujaka Ralfa. Obećala sam mami da ću to uraditi. No odmah posle toga dolazim pravo kući.“

„Zar ne možemo sve četiri da odemo?“, upitala je Lili. Pružila je ruku i mesečev kamen u njenom prstenu sevnuo je plavo pod svetlošću. „Mama mi je rekla da nam je ove prstenove dala da bismo uvek bile sve na okupu, kao što su kamenovi bili na okupu u ogrlici. Ako odeš sama... nemam lep predosećaj.“

„Volela bih da možemo zajedno, ali nemamo za to para. Imala sam sreće što je ledi Karsington htela saputnicu, pa će mi platiti put, inače uopšte ne bih ni bila u prilici da stignem na Cejlon.“

„Zašto joj je potrebna saputnica?“ Rouz, krajnje praktična i nezavisna, uopšte nije bila impresionirana čitavom tom zamišlju. „Nije valjda baš toliko teško sedeti na brodu?“

„Ne znam“, kazala je Ajris. „Navodno je prijateljica neke prijateljice ledi Malkom.“ Brižljivo je davala svom glasu neutralnu boju kad govori o Ijanovoj majci, koja je na sahrani izbegavala da je pogleda u oči, ali potrudila se koliko je mogla da pomogne. „Pretpostavljam da je postarija dama kojoj je potreban neko da se bakće nosačima ili da sedi i priča s njom.“

„Kladim se da je čudovište“, rekla je Rouz. „Po čitav dan će te terati da trčkaš po nešto. *Volela* bih da nisi to morala, Ajris.“

„A šta drugo mogu, Rouz?“, strpljivo je kazala Ajris. Rouz jeste sve razumela, ali još su sve četiri bile ranjive od sahrane, te Ajris nije želela da prasne na sestru. „Nemam novca za put, a nekako moramo da ulovimo ujaka Ralfa.“

„Možda bismo mogle da je pitamo da li bi volela da joj sve četiri budemo saputnice?“, predložila je Lili kako bi razbila nategnutost. „Ja ću igrati bezik s njom, Rouz će organizovati izlete na obalu, a našu Dejzi može da mazi po obrazu i da joj govori kako je slatko dete.“

„A meni će samo preostajati da se bakćem nosačima?“, upitala je Ajris, zahvalno se osmehujući Lili. „Bilo bi zabavno, zar ne? Ali mislim da ledi Karsington, nažalost, neće platiti za sve četiri. Sem toga, potrebno je da ostanete ovde i pomažete Rouz da izađe na kraj s tatom.“

Ajris je srce htelo da prepukne kad se setila kako se otac tog jutra klatio kraj groba. A toliko su ga volele kao male!

„O bože, vi ste najlepší buket cveća koji sam u životu video!“, znao je da uzvikne šireći ruke kad god se vrati kući, bučan i razdragan, pun oduševljenja za neki novi projekat, pa bi ih poduhvatio i zavrteo oko sebe, ne stajući dok ne počnu da ciče i kikoću se. Ajris je još pamtila grebuckanje tvida na obrazu, umirujući miris duvana i osećaj potpunog poverenja.

Više nije mogla da ima poverenja u njega. Za to je bilo više nego prekasno. Sada je njen voljeni otac bio problem koji mora da se rešava.

Verovala je u Rouzinu sposobnost da se s time nosi. Druga ćerka uvek je bila Čarlsova ljubimica. Posedovala je svu onu bučnu samouverenost koja je kod Ajris nedostajala. Lili je bila pametna, a Dejzi šarmantna, ali najbolje će s njime znati da se izbori Rouz. Ajris je već bila sakrila preostali majčin nakit i bolje slike.

„Prodaj šta moraš da bi isplatila gospođu Grirson i kućne račune“, rekla je dajući Rouz ključ. „Potrudi se da tata za to ne zna. Otkrije li da ima ikakvog novca...“

„Prokockaće ga“, kazala je Rouz. „Znam. Vodiću računa.“

„Ne želim da ideš“, ponovo je izgovorila Dejzi. „Neću to *podneti!*“

„Neće trajati daveka“, uzvratila je Ajris. Videla je kako su Dejzi zaigrale usne, pa je zagrlila mlađu sestru i pogledala u Lili kako bi predupredila svaku oštru opasku na račun Dejzine sklonosti da drami. Međutim, danas su Liline usne bile čvrsto stisnute i ništa nije rekla.

„Vratiću se što pre budem mogla. Ljudi stalno putuju na Cejlon“, nastavila je Ajris nastojeći da ubedi sebe isto koliko i sestre. „Samo treba da nađem ujaka Ralfa i potom će sve biti u najboljem redu.“

DRUGO POGLAVLJE

„Šta ako ne bude hteo da nam pomogne?“ upitala je Lili. „Tetka Idit je za njega rekla da je 'obešenjak', mada bih smela tvrditi da ga smatra mnogo gorim od toga“, dodala je s pogledom osobe koja ima mnogo više od petnaest godina.

„Pomoći će“, izgovorila je Ajris krutim glasom. „To je dug časti. Mama mu je pre mnogo godina pozajmila taj novac za kupovinu plantaže čaja.“ Pre nego što je sav njihov novac otišao. „Rekla je da je obećao da će ga vratiti, a sve i ako ne bude u prilici da to uradi, nekako će se pobrinuti za nas.“

„Nije odgovarao ni na jedno njeno pismo“, istakla je Lili.

Ajris je i o tome već bila razmišljala. „Ne bih rekla da to mnogo znači“, uzvratila je samouverenije nego što se osećala. „Mama je govorila kako je uvek bio užasan kad je posredi održavanje kontakta, iako je s njim bila bliskija nego i sa jednom sestrom. Pričala mi je da je kao dečak bio strašno nevaljao, ali toliko šarmantan da je uvek znao da se izvuče. Ja sam stekla utisak da je prilično sebičan i razmažen, ali da je u dubini duše... hm, da je džentlmen. Održaće reč.“

Nadala se tome.

„U međuvremenu ćemo morati da obuzdavamo tetku Idit“, kazala je Rouz. „Puna je planova da nas razdeli različitim rođacima, mada primećujem da se *ona sama* ne nudi da bilo kojoj od nas obezbedi dom.“

„Ionako ne bih ni volela da živim kod nje“, rekla je Lili. „Ona bi samo da šefuje!“

„Lili“, izgovorila je Ajris prekorno je pogledavši.

„Pa kad jeste takva.“

„Dobronamerna je“, kazala je Ajris prisećajući se razgovora s tom majčinom sestrom bez dlake na jeziku.

„Ništa ovo ne valja.“ Zastrašujuća sa svojom bundom i šeširom od crnog astragana, tetka Idit je zavrtila glavom, što se odnosilo na to koliko se malo gostiju vratilo u kuću posle sahrane. „Sirota Amelija, zaslužila je bolji ispraćaj od ovog.“

Milostivo prihvativši šoljicu s čajem od gospođe Grirson, kojoj su oči bile crvene, okrenula se ponovo ka Ajris. „Jednog minuta je Čarls glavni baja sa svojim milionima, svojom modernom kućom, svojim modernim uređajima i ostalim novotarijama, a sledećeg je načisto švorc, Amelija je u grobu, a sudeći po tome u kakvom je trenutno stanju tvoj otac, reklo bi se i da pije.“

S neodobravanjem je pogledala ka uglu gde je Čarls Blekmor stajao klateći se, s čašom viskija u ruci.

„A upozoravali smo je“, uzdahnula je prisećajući se. „Ali ona je *zapela* da se uda za tvog oca. Za jednu devojkicu koja kao mlađa nikad nije digla glas, Amelija je znala da bude prilično tvrdoglava kad to poželi. Zapretila je da će pobeći ako ne bude dobila dozvolu da se uda za Čarlisa. Mislila sam da će našeg oca strefiti kap!“

Ponovo je zavrtila glavom i okrenula se ka Ajris. „Pretpostavljam da ćeš sad morati da odložiš i venčanje.“

Ajris je znala da će taj trenutak doći, ali svejedno joj je bilo naporno da pokrene ukočeno lice i na silu se osmehne.

„O, pa zar nisi čula? Venčanja neće biti“, vedro je izgovorila.

„Molim? Mislila sam da ste ti i mladi Malkom imali određeni sporazum?“ Tetka Iditine obrve su odskočile, pa se naglo sastavile. „Podvio rep, je li? Koristoljubac. Nisi ti kriva što je tvoj otac bio budala i prokockao sve što je imao.“

Šoljica i tacnica su zadrhtale u Ajrisinoj ruci, a grlo joj se steglo. *Ne smem da zaplačem. Ne smem da zaplačem.* „Mi smo se...“ Glas joj je bio visok i bolan, te se nakašljala da bi mu dala dublji ton. „Mi smo se saglasili da ne odgovaramo jedno drugome“, uspjela je da izgovori.

Tetka Idit je prezrivo frknula. „Ne sumnjam da njemu nije odgovarala žena bez prebijene pare. Tja, ne mogu reći ni da sam iznenađena. Tvoj otac... nije potekao baš iz najviše klase, da se tako izrazimo. Sve mi se čini da su Malkomi bili spremni da zažmure na to dok je imao svoje milione da se njima razbacuje, ali sad je druga priča. Znam da ti neće smetati što govorim otvoreno.“

Ali *smeta* mi, buntovnički je pomislila Ajris. Kako to da otvorenost uvek znači izgovaranje nekih stvari koje će samo povrediti osobu kojoj je namenjena ta iskrenost?

Rouz i Lili bi joj odbrusile i bile bi optužene da su nekulturne. Dejzi bi dopustila da joj se krupne plave oči napune suzama, pa bi joj se tetka Idit izvinjavala što ju je rasplakala. Ali Ajris je bila najstarija, najodgovornija, ona koja se laća problema i rešava ih na najbolji način, pa zato ništa nije rekla.

Tetka Idit je svakako i dalje pričala. „Eh, krivo mi je zbog toga, Ajris, ali ne vredi plakati nad prolivenim mlekom.“ Prešla je pogledom po salonu, koji je bio lišen najlepših slika, ali i dalje se mogao pohvaliti veličanstvenim pogledom preko zaliva. „Šta ćete raditi? Ne možete ovako dalje.“

Zašto je na meni da o tome odlučujem? Zašto uvek moram ja da vadim kestenje iz vatre? Ali naravno, nije ni to rekla.

„Znam.“ Ajris je progutala knedlu, primirila glas. „Zato i putujem na Cejlon da pronađem ujaka Ralfa.“

„Ralfa!“ , ponovila je tetka Idit kao odjek, s nipodaštavanjem svojstvenim starijim sestrama. „Ralf nikad nije sastavio dve pare u džepu. Ja se na *njega* ne bih oslanjala!“

Ali Ajris nije imala na koga drugog da se osloni. Amelija je nepokolebljivo verovala da će njen mlađi brat pomoći, te joj je Ajris obećala da će ga naći.

A sad je naterala sebe da sestrama uputi ohrabrujući osmeh. „Znam da tetka Idit ume da bude malčice naporna, ali bar je tu i svim srcem nam želi samo najbolje. Kazala sam joj da ne dolazi u obzir da vas razdvaja. Neću dugo biti odsutna. Vratiću se kući dok lupite dlanom o dlan.“

A šta onda?, zapitala se Ajris kasnije, kada je Rouz uvela Lili i Dejzi, pa je konačno ostala sama. Sedela je tu dok je sunce tonulo za brda, a nebo se rumenelo poput svetle kajsije. Oko grudi joj se neki gvozdeni obruč tako stezao, stezao da na kraju gotovo nije mogla da diše.

Samo da otac nije tako glupavo uložio novac. Uvek je bio izuzetno promućuran. Kako je mogao da napravi tako strašnu grešku? Ajris to nije razumela.

Samo da se Amelija nije razbolela. Samo da su imali novca za doktora.

Samo da lord Malkom nije pre dosta godina prokockao sve što mu je ostalo od bogatstva. Ijanu sad ne bi bila nužna bogata supruga.

Ali opet, Čarls u tom slučaju ne bi mogao da otkupi tu zemlju na Ruva Klahanu od poseda Dandonan. Ona ne bi provela sve te godine sa Ijanom, jašući s njime konje, jedreći, šetajući po brdima.

Majke su im bile školske drugarice, pa bi se možda i upoznali, pretpostavljala je Ajris, ali ne bi bilo isto. Ijana je volela od onog trenutka kad ju je naučio da baca žabice dok more miruje među brdima i usporeno zapljuskuje obalu. Imala je deset godina, on je bio stariji godinu dana. Otad su sve radili

zajedno. „Ijan i Ajris“, tako su ih svi zvali, ili „Dva I“*. *Gde su Dva I?*, pitali bi ljudi. *Šta rade Dva I?*

Ajris je pogledala preko zaliva u zamak, koji kao da je iznikao iz naspramnog rta. Nikad nije sumnjala u to da će se ona i Ijan jednog dana uzeti. Nisu o tome čak ni razgovarali. Prosto se to uzimalo zdravo za gotovo. Voleli su se, ne budalasto, slatundjavo, već istinski, do srži kostiju. *Poznavali su se*. Kad su razdvojeni, oboje su imali utisak da je sve malčice iskrivljeno, ali onog časa kad se opet uhvate za ruke, svet bi ponovo legao na svoje mesto i ispravio se.

Ali potom je naišla velika recesija i katastrofalni očevi maleri iz poduhvata u poduhvat. Kako mu se sreća menjala, tako se menjao i on. Ajrisin veseli i energični otac postao je mrzovoljan, a potom i zlovoljan. Ljubav prema supruzi i ćerkama bledela je pred njegovom žudnjom, njegovom potrebom za viskijem.

Ajris i Ijan su se zabrinuli. „Trebalo bi odmah da se venčamo“, rekao je Ijan. „Trebalo bi prosto da odemo i venčamo se, pa možete svi da pređete da živite u Dandonanu. Šta s time što nema novca? Snaći ćemo se.“

Da, poželela je Ajris da kaže. *Da, udaću se za tebe odmah*. „Ne mogu“, odgovorila je umesto toga. „Još ne. Mami je veoma loše, pa neko mora da se stara o devojkicama. A i tek mi je dvadeset godina. Nikad nam ne bi dozvolili da to uradimo.“

Jednog dana, nedugo po Amelijinoj smrti, Ijanova majka je pozvala Ajris na čaj. Ajris je mnogo volela Dandonan. Očeva kuća na Ruva Klahanu bila je upečatljiva sa svojim pravilnim uglovima i svetlim sobama, sušta suprotnost Dandonanu, koji je bio izgrađen u trinaestom veku i sav se sastojao od kula, kulica i kamenih grudobrana, vrludavih hodnika i nejednakih stepenica. U samom zamku bilo je udobno. Imao je klasični salon, u kom su se u hladne zimske noći mogle navući debele crvene plišane zavese, i veliku dvoranu, gde su se nizali sumorni portreti predaka i jelenske glave.

---

* Na engleskom se Ajris piše *Iris*. (Prim. prev.)

Više od svega Ajris je volela dnevnu sobu leđi Malkom u zadnjem delu zamka. Prozori su gledali na divan park, ograđen zidom koji ga je štitió od vetra s mora. Ajris je mislila da će te sobe jednog dana biti njene. Svetlost je bila savršena za slikanje. Često je zamišljala sebe tu kako svaki čas odvaja pogled od štafelaja da bi osmotrila svoju jedru dečicu dok se igraju u parku i osmehuje se Ijanu kad joj priđe da bi je poljubio u teme.

Izobel Malkom i Amelija zajedno su pohađale školu u Edinburgu. Amelija se zaljubila u Ruva Klahan kad je pre udaje bila u gostima u Dandonanu, te su u kasnijim godinama dve prijateljice popustljivo gledale na ljubav između svoje dece. Zato je, kad joj je stigao taj poziv, Ajris željno potrčala u zamak. Leđi Malkom će znati šta da se radi, bila je sigurna u to. Ona je praktična ali plemenita.

„Ijan nije tu?“, iznenađeno je upitala kad su je uveli u dnevnu sobu i kad je poljubila leđi Malkom u obraz.

„Nije, mislila sam da je bolje da ti i ja popričamo nasamo.“ U osmehu Ijanove majke bilo je nečeg čudnog, i premda ju je zauzvrat poljubila s toplinom, nije je gledala baš pravo u oči.

„Da popijemo malo čaja“, vedro je kazala i zazvonila zvončetom. „Kako ti je majka?“

„Nije dobro.“ Podsetivši se na svoju najveću brigu, Ajris je zagrizla usnu. „Ja bih zvala doktora, ali tata kaže da nemamo para za to.“

„O, mila moja!“ Izobel je uzdahnula. „Dobro i predobro znam kako je kad mora da se ekonomiše. Sirota tvoja mama! Velika je, velika nesreća što su poslovi tvoga oca krenuli tako nizbrdo.“

Vrzmala se po prostoriji, ne uspeavajući da se skrasi, sve dok Ajris nije počela da se oseća nelagodno. „Nešto nije u redu?“, najzad je upitala.

„Ovaj... Ah, evo čaja!“, pozdravila je Izobel sa olakšanjem dolazak služavke. „Hvala ti, Elspet. Ostavi poslužavnik na stolu. Ja ću sipati.“

„U redu, mileđi.“

Ajris se osmehnula služavki, ali Elspet ju je samo kiselo pogledala. Ona je bila iz Akeravija, a otkako su kamenovi srušeni, seljaci više nisu hteli da rade na Ruva Klahanu. To mesto je ukleto, govorili su. Nisu hteli da imaju nikakvog posla s njime. Sve sluge koje su radile kod porodice Blekmor došle su s matičnog kopna, privučene izvrsnim platama koje je Čarls nudio. Sada, razume se, već odavno nisu bile tu.

Čaj je sipan, mleko i šećer su ponuđeni, te su ga pile u nategnutoj tišini sve dok Izobel odlučnim pokretom nije spustila šoljicu i tacnicu.

„Htela sam da ti kažem da smo odlučili da pozovemo neku omladinu iz Londona.“

Ajris je polako klimnula glavom, nesigurna u kom pravcu se razgovor kreće.

„Čini nam se da je to trebalo da uradimo ranije“, nastavila je Izobel bez stajanja. „Znam koliko ste ti i Ijan dobri prijatelji, ali nije zdravo za njega da se kreće u tako malom društvenom krugu.“

Pod Ajrisinim grudima krenula je sitna drhtavica.

„Ti si razumna devojka, pa ćeš se sigurno složiti s time.“ Izobel je počutala, puna nade, ali Ajris je samo stegla šoljicu i tacnicu, osećajući kako se drhtavica širi.

Izobel je progutala knedlu. „Situacija tvog oca promenila je i naše viđenje stvari. Istina glasi da naprosto nećemo imati sredstava da zadržimo Dandonan ukoliko Ijan ne postupi praktično prilikom biranja neveste. Znam koliko ste dragi jedno drugome, ali nikad se niste zvanično verili, je li tako?“

„Nismo.“ Ajris je jedva pokrenula usne.

„Samo mogu da se smatram blagoslovenom zbog toga što je Ijan bio premlad da se bori u tom groznom, groznom ratu, ali koliko god mi voleli da se pravimo kako je sada sve bolje, jednostavno nije.“ Izobel je nervozno uvtala svoju bisernu ogrlicu. „Danas ne može čovek da sastavi kraj s krajem koliko sve košta. Pojma nemaš koliko staje održavanje ovakvog zamka...“ Ne dorekavši, ojađeno se zagledala u Ajris.

Ajris se javio krajnje čudan osećaj da posmatra samu sebe. Drhtavica u njoj postala je poput zemljotresa, ali uspela je prilično mirno da spusti šoljicu i tacnicu.

„Vi želite da se Ijan oženi bogatom devojkom.“

„To zvuči strahovito bezdušno, znam, ali Džejms preti da će sve prodati. Ti znaš koliko Ijan voli Dandonan. Šta bi uradio sa sobom ako bismo ga prodali? Kuda bi otišao?“ Izobelin glas je titrao od bola. „Možeš li da ga zamisliš u Edinburgu?“

Ne, Ajris to nije mogla. Ijanu je mesto bilo tu u brdima, uz more.

„Jesmo se nadali da će tvoj otac povratiti novac i da ćemo onda moći svi da budemo srećni“, kazala je Izobel, „ali izgleda da se to neće desiti, te moramo da se suočimo sa životom onakvim kakav jeste, a ne onakvim kakav bismo voleli da bude. Žene su te koje to moraju, Ajris, kao što ćeš naučiti. Pogledaj svog oca, koji utapa tugu u piću, ili Džejmsa, koji na sva usta preti da neće moći da iznese to breme, umesto da shvati da samo jedno rešenje postoji. Ijan se mora oženiti bogatašicom.“

Ajris je duboko udahнула jednom, pa još jednom. Umirila je glas. „Da li biste želeli da popričam sa Ijanom?“

„Kad te molim.“ Izobeline usne su zaigrale. „Ti si izuzetno draga devojka, Ajris. Neizmerno mi je žao. Volela bih da može biti drugačije.“

„Volela bih i ja“, tiho je izgovorila Ajris ustajući.

Ijan je besneo, nije joj dozvoljavao da prekine veridbu. Ona ili nijedna druga, kleo se, ali lord Malkom, poput mnogih slabića kad se nađu pritisnuti, nije odstupao od svoje pretnje. Zaricao se da će je ostvariti.

„Ne možeš mu dati da proda Dandonan, Ijane“, rekla je Ajris. „Zamisli život negde daleko od Skare. *Razmišljaj* o tome.“

Ajris je volela Skaru, ali Ijan je bio njen *sastavni deo*. Malkomi su naraštajima hodali tim brdima, isplivljavali odatle na more i borili se za tu zemlju. Dandonan je bio osnova, a Ijan potka; zajedno su bili utkani u jedno platno. Ajris ga je gledala svaki put kad se vrati kući po svršetku polugodišta, videla kako

podigne lice ka povetarcu i guta taj vazduh kao da jedino tad može čestito da diše. Odbio je da se upiše na univerzitet.

„Samo hoću da budem ovde s tobom“, govorio je Ajris.

A sad je videla plamičak u Ijanovim očima kad je pokušala da ga natera da zamisli život negde drugde.

„Mogu da se promenim“, kazao je isturivši bradu. „Možemo da budemo srećni i negde drugde. Ne mora to da bude Dandonan. Moj otac, čini mi se, ne bi imao problema da razmotri mogućnost života negde drugde“, dodao je jetko. „Njega nije briga gde je dokle god može da prokockava svoj život.“

„Ti nisi isto što i tvoj otac“, blago je rekla Ajris. „Nisam sigurna da bih podnela da te gledam bilo gde drugde, Ijane. Patio bi, a patila bih i ja. Zamisli šta bi bilo s Dandonanom i ljudima koji ovde rade“, dodala je. „Zamisli da bude prodat nekome kom do njega nije stalo kao tebi. Nekome ko bi možda srušio zidove i modernizovao ga, a od parka napravio tenisko igralište.“

Nekome poput njenog oca.

Ajris je primetila da se Ijan pri toj pomisli lecnuo.

„Mogli bi da se otarase slugu i dovedu neke sa strane, pa da zamak pretvore, ne znam ni ja, u hotel ili nešto grozno.“

„Nemoj“, kazao je Ijan. „Nepodnošljiva mi je pomisao na to.“

„Znam“, nastavila je ona. „I zato i moraš da se oženiš nekom devojkom koja će u Dandonan moći da donese nešto novca. Moraš da prihvatiš to.“

„Ali ja te *volim*, Ajris“, zavapio je. „Potrebna si mi.“

„Volim i ja tebe“, rekla je ona, „ali Dandonan ti je potrebniji. Moraćemo da budemo dragi prijatelji. To će morati da nam bude dovoljno.“

Međutim, nije bilo dovoljno. Previše im je teško padalo da budu zajedno a da ne smeju da se poljube i da ona ne sme da položi glavu njemu na rame. Da ih razdire čežnja.

„Ja to ne mogu“, očajnički je izgovorio Ijan.

„Znam“, kazala je Ajris. „Majka mi je na samrti“, najzad je izgovorila. „Nemoj da dolaziš. Nemoj da pišeš. Ako te budem videla dok šetam, okrenuću se i produžiću u suprotnom smeru.“

Ijan je tog jutra bio na Amelijinoj sahrani. Ajris je stajala kraj groba i stezala sestre za ruke, Lili s jedne, Dejzi s druge strane. Osećala je njegove oči na sebi, ali nije mogla da pogleda u njega. Da je to uradila, bacila bi mu se u zagrljaj i stala da ga preklinje da je privije uz se, da je nikad ne pusti. Umesto toga je tako snažno stiskala Lili i Dejzi za ruku da ih je sigurno zbolelo. Ni jedna ni druga nisu reč prozborile.

Vetar je bio jenjao, pa je Ajris čula more kako uzdiše uz obalu, kao odjek njenih uzdaha. Otac nije nipošto smeo da sruši te kamenove.

Platiće za to, rekla je Nesa. Ali Čarls nije plaćao ništa. Ajris je dopustila toj gorkoj misli da joj se ušunja u glavu. Plaća ona.

U poslednje vreme bilo je mnogo rastanaka. Njen dragi stari poni Cvetak. Jedno po jedno, otišle su sluge. Njihova dadilja, velika suparnica gospođe Grirson, u suzama se vratila u Edinburg.

Ijan.

Njena majka.

A sada mora reći zbogom i sestrama.

Ajris je imala utisak da joj se grudi urušavaju, ali isprсила se i ispravila leđa, odigla bradu. Pamtila je šta je leđi Malkom rekla. *Moramo da se suočimo sa životom onakvim kakav jeste, a ne onakvim kakav bismo voleli da bude.*

Mora da pronade svog ujaka kako bi mogla da othrani sestre. I to je sve.

Položila je dlanove na kamen pod sobom, tražeći u njemu sigurnost. Bio je bezmalo topao, bezmalo je *brujaao*. Tu je bila bezbedna, deo kamena, deo predela.

Želela je da sedi tu zauvek, posmatrajući brda dok svetlost na nebu gasne, ali prisilila je sebe da ustane i zagladila suknju. Duboko je udahnula, osetila miris vresa na brdima, prepleten s mirisom mora, a onda se, poslednji put pogledavši u svoj kamen, okrenula i zaputila ka kući. Moraće da se spakuje za svoje putovanje na Cejlon.

TREĆE POGLAVLJE

Roz

Ridžvel, južna Australija, sadašnjost

Jedan leptir je očajnički lepršao i udario u prozor. Roz ga je nežno obuhvatila skupljenim šakama i odnela ga do vrata koja su vodila na verandu. Osećala je kako joj njegova krila grozničavo golicaju dlanove sve dok nije iskoračila na vrućinu i razdvojila šake, te ga posmatrala kako u vidu narandžastog bleska odleće u sunčevu svetlost.

Stajala je koji časak u hladu verande. Ako bi zaškiljila, bilo bi kao da gleda u apstraktnu sliku, svu od geometrijskih polja sive i zelene boje, razlomljene senke i žutih mrlja limunovog drveta. Nekada je tu bila bugenvilija koja se pela preko zadnje ograde i jedna odignuta lejica agapantusa, a u hladovini su rasle grmolike ruže koje je njen otac krajnje brižljivo negovao u spomen na svoj rodni dom u Engleskoj.

Bugenvilija je, međutim, za Ričarda bila isuviše neuredna. Isečena je, a ruže Džona Četona iskopane su i bačene.

Ne misli na njega, kazala je Roz sebi. To je svršeno.

Njen otac je voleo taj vrt. Zgrozio bi se kad bi video koliko zapušteno sada izgleda, kako je oštra trava prašnjava i

neodržavana, kako je akacija neorezana, a tle pod njom zastrto tepihom veselih žutih bučkica njenih cvetova.

Trebalo bi nekome da plati da sve to sredi. Na spisak u glavi Roz je dodala još jedan posao. U dugim mesecima otkako joj je umrla majka – pre gotovo dve godine, shvatila je zaprepašćeno – trudila se svim silama da glumi kako se ništa nije promenilo. Vratila se u Sidnej, vratila se Pitu i svom poslu, a sve misli o istrazi, suđenju i mučnom procesu smestila u mentalnu pregradu obeleženu kao „otvoriti samo u slučaju najveće nužde“. Roz je bila vična smeštanju u pregrade.

Ali sad je Ričard bio osuđen, zakon joj je potvrdio da je ovlašćena da proda svoj dom, te je došla da konačno s time raščisti. Ne, ne dom. Ridžvel to odavno nije bio.

Oterala je tu misao i zatvorila vrata za sobom kad se vratila u gostoljubivu svežinu dnevne sobe, sada zatrpane razbacanom odećom i džakovima punim dobro sabijenih odevnih predmeta.

„Ovo je poslednje.“

Bronven se uteturala s crnim koferom. Spustila ga je kraj troseda i odmakla se, pa sklonila podlakticom pramičke plave kose s lica. „Našla sam ga na ormaru.“

„Hvala ti, Bron.“ Roz se zahvalno osmehnula staroj školskoj drugarici. „Ne znam kako bih se snašla bez tebe.“

„Hej, lepa je to promena u odnosu na rvanje s blizancima.“ Bronven je rasklonila prostor između gomila odeće, pa se svom težinom svalila na trosed. Pogledala je oko sebe. „Ko bi naslutio da je tvoja mama imala toliko odeće!“

„Oduvek je volela da bude lepo doterana“, rekla je Roz. Njenoj majci je izgled bio sve na svetu.

Bronven ju je pažljivije zagledala. „Kako si ti?“

„Dobro sam. Da budem iskrena, sramota me je što si danas ti morala da obaviš sav težak posao. Stvar je samo u tome što... ne mogu još da se nateram da uđem u maminu sobu.“

„Roz, sve je u redu“, blago je kazala Bronven. „Ne krivim te. Dovoljno je teško raščišćavati kuću u bilo kom trenutku, a kamoli u ovakvim okolnostima.“

Roz je uzdahnula. „Osećam se strahovito *glupo*. Stignem do vrata njene spavaće sobe i odatle više ni makac.“ Pokušala je nekoliko puta, ali kao da je naletala na neki nevidljivi zid. Noge nisu htele da joj se pokrenu. Stigla je dotle da je pošla rukom da uhvati kvaku, ali su je preplavili mučni talasi straha, nateravši je da ustukne.

„Iskreno, iznenađena sam kako uopšte imaš snage da kročiš u ovu kuću“, rekla je Bronven. „Ja ne bih bila u stanju.“

„Naterala sam sebe da opet dođem. Da nisam to uradila, bilo bi kao da sam pustila Ričarda da pobeđi.“

Ali jeste bilo teško.

S time nije morala da se nosi u Sidneju. Čvrsto je zatvorila vrata svim razmišljanjima o Ridžvelu. Suđenje se održavalo u Adeleju, pa nije bilo potrebe da dolazi sve do prethodne nedelje.

Kada je prvi put stigla do kuće, Roz nije uspela da odmakne dalje od ulaznih vrata. Stajala je na verandi uzburkanog srca, osećajući čas vrućinu čas zimu, pre no što je priznala poraz i vratila se u automobil, pa tamo ostala da sedi znojeći se od anksioznosti.

Ali nije pristajala da odustane. Tvrdoglava, tako je za nju govorila majka, mada to nije bivalo izrečeno kao kompliment, znala je Roz.

Sledećeg puta je uspela da otvori vrata. A sledećeg je prošla dugačkim hodnikom s politiranim podom od eukaliptusa, po persijskoj tepih-stazi koja joj je prigušivala korake, pored tradicionalnih australijskih pejzaža na zidu. Ulazna vrata, do kraja hodnika, stoj, vrati se. To je bilo dovoljno za treći pokušaj.

Prilikom četvrtog je zapovedila sebi da pogleda u dnevnu sobu, trpezariju, kuhinju, kao onog dana.

Pred petu posetu je kazala sebi da je spremna. Izašla je iz automobila i ostala da stoji po ubitačnoj vrućini, a nespokoj se u njoj razmotavao sporo, poput zmije. Dopustila je sebi da ponovo oseti citrusni miris suvog eukaliptusovog lišća sa zelene površine do ulice. Popela se uz stepenice i sa oklevanjem zastala pred vratima.

Onog dana su, pamtila je, stajala odškrinuta. Nedovoljno da se to primeti sa ulice, ali su predstavljala upozorenje. Bilo je dovoljno samo ih malo gurnuti pa da se širom otvore.

Ušla je. Kuća je sad mirisala drugačije: dobro poznati miris politiranog drveta sad su prekrivali prašina, praznina i zapah forenzičkih sredstava za čišćenje od kog se stezalo grlo i koji je tu zaostao kao kakva gorka uspomena. Roz se trudila da ne misli na njega dok je rekonstruisala svoje kretanje. „Mama?“, zovnula je majku onog dana. „Mama, jesi li tu?“ Glas joj je zvučao stegnuto i visoko.

Pogledala je tog dana u dnevnu sobu, u kuhinju, napolje u praznu baštu, a onda se zaputila natrag ka spavaćim sobama. Ispred majčine sobe je zastala. Kroz tešku tišinu se čulo neumorno kapanje česme u kupatilu te sobe.

Taj zvuk joj je doveo već napete nerve gotovo do pucanja. „Mama?“, pokušala je ponovo dok je otvarala vrata spavaće sobe. U njoj nije bilo nikog, te je osetila navalu olakšanja. Majka je ipak po svoj prilici napolju. Zavrnuće tu nepodnošljivu česmu što kaplje, a onda ide da je nađe.

Majka nije bila napolju. Bila je u kupatilu.

Psihološka savetnica predložila je Roz da sećanja na tu prostoriju smesti u mentalnu kutiju, zatvori ih i dozvoli sebi da ih razgleda jedno po jedno. Roz je bila više nego sposobna za odlaganje ružnih sećanja, ali manje spremna da se s njima sučeljava. Na savetničinu navaljivanje, pokušala je jedno dvaput da digne taj poklopac, ali sećanja su iskočila, vrišteći, jeziva, nepodložna kontroli: majčina oklembesena, razjapljena usta, razmazan karmin; ugao pod kojim joj stoji glava; jezivo uvrnuta ruka.

Roz je mogla da zalupi poklopac kutije sa sećanjima, ali i dalje nije mogla da uđe u majčinu sobu i vidi vrata kupatila.

I zato je i morala da zamoli Bronven da veći deo tog popodneva provede prazneći ormar i komodu i prenoseći odeću njene majke u dnevnu sobu, gde ju je Roz pakovala u džakove

kako bi bila odvezena u centar za prikupljanje pomoći i prodata u dobrotvorne svrhe.

„Više nema telefonskih poziva i poruka?“, oprezno je upitala Bronven, očigledno ne baš uverena da je sve tako divno i krasno kao što Roz uporno tvrdi.

„Nema“, odmahnula je Roz glavom. Mesecima je bila zasipana anonimnim telefonskim pozivima, gde je sagovornik ponekad ćutao, ponekad je vređao, i porukama u kojima ju je optuživao da je lažljivica.

Poruke su otišle u drugu mentalnu pregradu. One nisu imale nikakve veze s njenim životom u Sidneju, s putovanjem trajektom na posao, sa odlascima na plažu s Pitom. Tek sada kad se vratila u Ridžvel, živci su joj postali napeti usled uverenja da je pod prismotrom. U prodavnici bi osetila peckanje po vratu i osvrnula bi se, ali ostali kupci bili bi uneti u svoja kolica. Ili bi joj se učinilo da je na ulici neko prosiktao uvredu, ali ako se naglo okrene, samo bi je dočekali bezizrazni pogledi.

„I dalje mislim da je trebalo da odeš u policiju“, kazala je Bronven. „Anonimne poruke su gadna stvar.“

Ričard je policija, pomislila je Roz. Omiljen policajac. Većina pripadnika policijskih snaga u Ridžvelu verovatno misli da je zaslužila sve što ju je snašlo. Na suđenju se sve svelo na to da li porota veruje njegovoj reputaciji uglednog policajca ili dokazima ekscentrične, otuđene, ljubomorne ćerke.

Tokom suđenja je bilo trenutaka kad je i sama mislila da će se *Ričard* izvući nekažnjen.

To je svršeno, podsetila se.

„Promenila sam broj telefona i otad ničeg više nije bilo“, rekla je. „Ali moram da priznam da se osećam bezbednije sada kad znam da je *Ričard* u zatvoru. No nebitno, hajde da popijemo po čašu vina i da zaboravimo na njega“, nastavila je žustro. „Zaslužila si posle tolikog napornog rada.“

Uzela je iz ispražnjenog frižidera flašu pino grida i pronašla dve čaše koje je bila donela tu. Sipala je vino, pa pružila Bronven čašu i nazdravila prijateljici.

„Hvala ti, Bron, na svemu.“

Bronven se kucnula s njom. „Čemu drugom služe prijatelji?“

„Samo još treba da odnesem sve ovo sutra u centar i to će biti to. Moći ću da oglasim prodaju kuće i vratim se svom životu.“

„Pijem u to ime“, kazala je Bronven. „Vraćaš li se u Sidnej?“

„Zapravo sam razmišljala da malčice odem u Englesku. Mama mi je nešto rekla kad sam poslednji put razgovarala s njom.“ Roz se zagledala u čašu, prisećajući se. „Pomenula je putovanje u London koje smo planirale pre nego što je tata umro. To nije ličilo na nju. Nikad nije pominjala to doba. Rekla sam joj da bi možda bilo lepo da razmislimo o tome da zajedno odemo tamo jednog dana – to sam kazala tek onako – a ona je prekinula razgovor kao da sam je preplašila, ali sad mi je žao što je nisam pritisla i ispitala je o tome.“

„Uvek mislimo da će biti vremena da pitamo“, saosećajno je kazala Bronven, a Roz je klimnula glavom.

„U svakom slučaju, mislila sam da odem u London onako kako bismo možda uradile da nije ispalo drugačije. Tata je bio Britanac, pa imam njihov pasoš. Mogla bih da nađem posao tamo, da vidim Evropu. Prijalo bi mi da malo skitam.“

„A Pit? Mislila sam da to postaje ozbiljno.“

„Znaš ti mene, ne ulazim u ozbiljne veze.“ Roz je skočila na noge pre nego što je Bronven stigla to da prokomentariše. Ono što je njena prijateljica videla kao strah od vezivanja, Roz je smatrala razboritim pristupom vezama. Neobavezan stav sa obeju strana znači da niko neće biti pozleđen.

„Pij ti svoje vino“, rekla je. „Ja ću da preberem ovo do kraja.“

Pogledala je u kofer koji je Bronven poslednji donela. Stajao je na sredini prostirke pored stočića, četvrtast, crn i nekako preteći. Ne, ne preteći, presudila je. Proročanski.

Bronven je pogledala kud i ona. „Bio je na ormaru, nabijen skroz pozadi. Umalo da mi promakne. Zar nećeš da ga otvoriš?“, upitala je pošto se Roz nije micala.